בס"ד

מבשר טוב

סעודה ג'

פרשת ויצא

תשע"ג

עיה"ק צפת

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה (בראשית כח, יא). פירש רש"י: "ויצא - לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה, וכן ותצא מן המקום (רות א, ז) האמור בנעמי ורות".

יש לדעת מדוע ענין זה של יציאת צדיק מן המקום עושה רושם וכו' נזכר רק ביעקב אבינו ולא באברהם ויצחק שגם הם עברו בין מקומות שונים והיה שייך לכתוב בהם לשון יציאה לרמז על הנ"ל, ומתוך שלא נאמר בהם יציאה משמע שדווקא כאן אצל יעקב אבינו ע"ה רוצה התורה לרמז ענין יציאת צדיק מן המקום עושה רושם וכו'.

עוד יש להבין, וכן הקשה זקני בסה"ק דברי בינה (פרשת תולדות, דקע"ה ד"ה ויצא), שהרי אמרו חז"ל במסכת ברכות (מב.) "אמר אביי אף אנו נאמר תכף לתלמידי חכמים, ברכה שנאמר (בראשית ל, כז) ויברכני ה' בגללך", ופירש רש"י: "תכף לתלמיד חכם - המקריבו אליו ומארחו בביתו. ברכה - בביתו". הרי שהתלמיד חכם משאיר ברכה היכן שנמצא, וגם כשהולך נשארת ברכה זו, ואם כן מדוע אומר כאן רש"י שכשיצא הצדיק מן המקום "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה" ולא נשאר כלום מן הברכה שבאה לרגלי הצדיק.

ויש לומר שמה שאמרו חז"ל תיכף לתלמיד חכם ברכה זה הוא רק מתי שיוצא הצדיק מן המקום מחמת רצונו שחפץ ללכת למקום אחר, אבל אצל יעקב אבינו היציאה מארץ ישראל לחרן לא היתה על פי רצונו, אלא הוכרח לעשות זאת ולברוח מחמת עשיו שרצה להרגו, וכמו שנאמר בהפטרה "ויברח יעקב שדה ארם" (הושע יב, יג), היינו שהיה בזה בריחה, ובכזה אופן לא משאיר הצדיק ברכה במקום, אלא "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה".

והנה כתוב בהמשך הפרשה וַיִּשַּׂק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ (בראשית כט, יא), ופירש רש"י הסיבה שבכה יעקב וז"ל: "לפי שבא בידים ריקניות. אמר, אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו, אמר לו מה אעשה לציווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת".

ומשמע שויתר יעקב על כל מה שהיה לו ולא עמד להילחם על נפשו. וכתב החיד"א בספרו פני דוד עה"ת (פרשת ויצא אות יד) שאליפז לקח את כל אשר ליעקב והציגו ערום כביום הוולדו, וכמו שנאמר שאמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית לב, יא) "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", והיינו שלא היה עמו אלא את מקלו בלבד, ולא כלום יותר מזה.

וז"ל: "וראיתי בספר מז"ה זצ"ל זה שמו בעלי ברית אברם כ"י, שמביא מדרש רז"ל בכ"י שאליפז רדף במצות אביו להרוג את יעקב, ויעקב נתחנן אליו ואמר לו שיקח כל אשר לו, ויניחהו ערום ממש להראות לאביו, וכן עשה, ונשאר ערום כצאתו מרחם אמו, והיה שם נהר, ונכנס יעקב אע"ה בנהר להתחבא שם שהיה ערום, ובעודו בנהר בא פרש אחד רוכב על סוס ופשט בגדיו וירד בנהר לקרר עצמו, ושבולת הנהר שטפו וחנקו, ואז יעקב אע"ה עלה ולבש בגדי חמודות של הפרש ורכב על הסוס, ויירא יעקב מאד פן קרובי הנטבע יראוהו ויכירו בגדיו וסוסו ויעלילו עליו, לכן הלך תכף ונטמן בבית עבר י"ד שנה", עכ"ל.

וזה צריך ביאור. שהרי כחו של יעקב היה רב, וכמו שנאמר בפרשתן "ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר" (בראשית כט, י), ופירש רש"י: "כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול", והרי נלחם עם עשו וארבע מאות איש שעמו, וכמו שכתב רש"י להלן בפרשת וישלח (בראשית לב, ט) "התקין עצמו לשלשה דברים, לדורון לתפלה ולמלחמה", וכן נלחם אפילו עם שרו של עשו אפילו בעבור פכים קטנים (שם פסוק כה, וברש"י), ואם כן מדוע לא נלחם נגד אליפז, ונתן לו את כל רכושו ואפילו את כל בגדיו עד שנותר ערום ועריה.

והנה נאמר בסוף הפרשה הקודמת כששלח יצחק את יעקב לפדן ארם "ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו וגו'" (בראשית כח, א). ויש להבין מדוע הוצרך יעקב לברכה נוספת אחר שכבר נתברך מפי השי"ת ומפי יצחק, ותירץ במדרש (בראשית רבה עה, ח) שברכה זו שנוספה כאן היא ברכה של גלויות.

וז"ל המדרש: "הא למדת שכל הברכות שברכו יצחק מלמטה ברכו הקדוש ברוך הוא מלמעלה, ואף רבקה אמו ברכתו כנגדן וכו', וכי מאחר שברכו הקב"ה אביו למה חזר וברכו שנאמר ויקרא יצחק את יעקב ויברך אותו, אלא שראה יצחק ברוח הקודש שעתידין בניו להגלות לבין האומות, אמר לו בא ואברכך ברכות של גליות, שיחזור עליך הקב"ה ויקבצך מבין הגליות". וצריך ביאור מה הוא הדבר המיוחד בברכה של גלויות.

ויש לומר בביאור הדברים, דהנה ישנו ענין של ברכה וישנו ענין של הצלחה. ויסוד החילוק בין ברכה להצלחה הוא שברכה הוא כולו טוב, מה שאין כן הצלחה שהוא על פי מזל יכול להיות תערובת רע.

ונאמר משמו של אא"ז היהודי הקדוש זצוקללה"ה שברכה יכולה לשרות רק בארץ ישראל, מה שאין כן הצלחה יכולה להיות גם בחוץ לארץ. והוסיף על זה חתנו הרה"ק רבי משה מלעלוב זצוקללה"ה בשם אביו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצוקללה"ה שאם אדם מקדש את עצמו מלמטה ומלמעלה והד' אמות שלו בקדושה וטהרה, אזי תוכל לשרות הברכה אף בחוץ לארץ (היהודי הקדוש עה"ת עמוד קא, בשם ילקוט מהר"א מקאזניץ עמוד עד. ערוגות הבושם פרשת וישב אות ד, בשם נחלת יעקב יהושע פרשת ויגש).

ויש לבאר דבריו על פי הגמרא במסכת ברכות (ח.) "אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה (דברים יא, כא) כתיב, אבל בחוצה לארץ לא, כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו". ומפרש המהרש"א (ח"א ד"ה הנוגעים) בטעם הדבר וז"ל: "יש לפרש על פי מה שאמרו בפרק בני העיר (מגילה כט.) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראלי כו', וקאמר עד"ז שכני הרעים הנוגעים בנחלה וגו', דהיינו שנוגע דבר זה בנחלה אשר הנחלתי לבני ישראל שהוא ארץ ישראל, דאותן בתי כנסיות שבבבל גם הם יהיו מכלל ארץ ישראל שיקבעו שם לעתיד. ומייתי עלה איכא סבי בבבל תמה למען וגו' על האדמה וגו', ומסיק דאהנו להו דקדימו וחשיכו כו', דהיינו טעמא דבי כנשתא דבבבל ה"ל כאלו הם על האדמה, שהרי יקבע לעתיד שם בארץ ישראל", עכ"ל.

הרי שמחמת שהם משכימים ומעריבים לבית הכנסת, אז אפילו שהם בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל, עכ"ז מתקיימת בהם הברכה למען ירבו ימיכם, כאילו הם בארץ ישראל.

וכמ"ש אא"ז בסה"ק תולדות אדם (פרשת שלח לך, דקס"ט ד"ה וכמו) בשם אביו הרה"ק מהרש"ל מלענטשנא זצוקללה"ה, וז"ל: "וכמו ששמעתי מאבי הקדוש מו"ר זצלה"ה זי"ע ששאלו אותו אם לקנות עבורו בית מעכו"ם, והשיב בזה הלשון: כשישראל מקדש הבית בתורה ותפלה, נתהווה ממילא מבחינת ארץ כנען ארץ ישראל, וכאן אי אתה זוכה לבנים אבל בארץ ישראל תזכה לבנים (ראש השנה טז:), וקודם לזה לא היה לאבי הקדוש זצללה"ה זי"ע בנים, ואחר כך כשנכנס להבית, תהלה לא' זכה לבנים ובנות, ברוך ה'" עכל"ק.

ויש להקדים עוד מה דאיתא בזוה"ק (ח"א דף פח. ועוד), ומובא בט"ז (הלכות חנוכה, סימן תרע ס"ק א) בזה"ל: "דמצינו בספר הזוהר על פסוק מה יש ליכי בבית (מלכים ב' ד, ב) שאין הוא יתברך עושה נס ליתן

ברכה אלא במה שיש כבר בעולם, ואפילו הוא דבר מועט אז הוא יתברך נותן ברכה להרבות המעט, מה שאין כן בדבר ריקן אין שייך בו ברכה לעשות בריה חדשה". הרי דבשביל להשרות ברכה צריך שיהיה "כלי", ובאם אין כלים אז אין לברכה על מה לחול.

וזה ענין ברכה של גלות שקיבל יעקב אבינו ע"ה קודם שברח לחרן, שהיה בבריחתו זאת ענין של גלות. ויעקב אבינו ע"ה בצאתו לגלות זו רצה לפעול שאפילו כשיהיה בני ישראל ח"ו ריקים מכל וכל, ולא יהיה להם ח"ו שום זכות שתגין עליהם ח"ו, וממילא לא יהיו להם "כלים", עכ"פ תקוים בהם הברכה של גלויות שבירכו יצחק אביו קודם שיצא לחרן. ורצה יעקב אבינו ע"ה שתשרה על עם ישראל הברכה, שהיא כולה טוב, ולא יסתפקו רק בהצלחה שיתכן בה תערובת רע ג"כ, ועל כן בדרכו לגלות זו נתן לאליפז את כל אשר לו, ולא מנע בעדו לקחת אף את בגדיו ולהציגו ערום כביום הוולדו, ואף שהיה כחו של יעקב גדול נמנע מלהילחם בו, כי רצונו היה לפעול את הנ"ל, שכשאפילו שיהיו בני ישראל בגלות ריקים מכל עכ"פ תקויים בהם הברכה.

וכדברים האלה כתב בסה"ק חתם סופר על הפסוק כי במקלי עברתי את הירדן הזה (בראשית לב, יא) שאף שהיה לו רק מקל ולא שום דבר אחר והיה ריק לגמרי כמו בראשית הבריאה, עכ"ז נתגדל בעבדים ושפחות וצאן וכו'.

וזה הפירוש גם במה שהתפלל יעקב אבינו ע"ה בדרכו מול עשו, שאמר "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך" (בראשית לב, י), ופירש רש"י: "קטונתי מכל החסדים - נתמעטו זכיותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו". ודבריו הם על פי הגמרא במסכת סנהדרין (צח:) "דרבי יעקב בר אידי רמי, כתיב הנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך (בראשית כח, טו), וכתיב ויירא יעקב מאד וייצר לו (בראשית לב, ח), שהיה מתיירא שמא יגרום החטא".

ויש לבאר הכוונה של יעקב אבינו ע"ה, שהתפלל שאף שכשיהיו בני ישראל בגלות במצב של "קטונתי", והיינו שיגרום החטא, וכתוצאה מכך לא יהיו ראויים ולא יהיו להם כלים לקבלת הברכה, עכ"ז תקויים בהם הברכה שבירך יצחק את יעקב, והיא ברכה של גלויות, שאף על פי שהם נמצאים בדיוטא התחתונה עכ"ז יוכלו לצאת ממצבם ולהתעלות.

וכמ"ש בסה"ק שישנה בחינת "מגן אברהם", שהשי"ת מגן על נקודה אחת שישנה בכל איש ישראל, שאפילו במצב הכי גרוע תתקיים. כמ"ש בסה"ק חלקת יהושע (מאמרים, דקכ"ה) וזל"ק: "פירוש החידושי הרי"ם זצללה"ה מגן אברהם, שהשי"ת מגן על נקודה הפנימית של איש ישראל שלא יתקלקל ויוכל לשוב אליו ית' בכל עת וזמן, עכל"ק. וכתב עוד (??? אולי הכוונה לחלקת יהושע עה"ת בראשית, ד"כ ד"ה במדרש?) שעל ידי נקודה זו יכולים להתרומם, ואפילו משאול תחתית.

ומחשבתו של יעקב היתה שבהיותו נרדף ילחם הקב"ה בעדו, וכמו שנאמר (קהלת ג, טו) "והאלקים יבקש את נרדף", ואיתא במדרש (ויקרא רבה כז, ה) "ר' הונא בשם רב יוסף אמר לעולם והאלקים יבקש את נרדף, אתה מוצא צדיק רודף צדיק והאלקים יבקש את נרדף, רשע רודף צדיק והאלקים יבקש את נרדף, רשע רודף רשע והאלקים יבקש את נרדף, אפילו צדיק רודף רשע והאלקים יבקש את נרדף, מכל מקום והאלקים יבקש את נרדף", הרי שאפילו אם צדיק רודף רשע הקב"ה עוזר לנרדף, וכ"ש שיעקב אבינו ע"ה הוא צדיק הנרדף ע"י רשע, כ"ש שהקב"ה יעזרהו.

ובני ישראל הרי הם נרדפים בגלויות מהגוים ומהסט"א, אם כן באיזה מצב שהם הקב"ה צריך לבוא לעזור אותם, אפילו שנמצאים באיזה מצב שהם נמצאים. וגם אפשר שיזכו לבחינת ברכה, ולדברי החתם סופר הנ"ל משמע ששייך ברכה זו אפילו בלי כלים.

והוא בחינת מ"ש אא"ז הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא זצוקללה"ה, מביאו אא"ז בסה"ק דברי בינה (פרשת תרומה, דק"פ ד"ה וכמו) בפירוש הפסוק יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך (תהלים לג, כב), שהיינו כמו בראשית הבריאה וכו' שהיה בלי איתערותא דלתתא ובלי כלים. וזל"ק: "וכמו שאמר אאמו"ר ז"ל זי"ע יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך, יחלנו הוא לשון בריאה, היינו שתמשיך עלינו החסד כמו שהיה בעת ראשית הבריאה, שהיה רק מצד התעוררות הרצון העליון ב"ה, בלי שום התעוררות התחתונים, כמו כן יהיה חסדך עלינו גם עכשיו, ע"כ דבריו הקדושים", עכל"ק.

וזה הביאור במה שאמרו חז"ל (ויקרא רבה לו, ד) על הפסוק בראשית ברא אלקים (בראשית א, א), בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובגמרא ראש השנה (לב.) איתא "בראשית נמי מאמר הוא", היינו שלבני ישראל יש כח לזכות כמו בראשית בריאת העולם.

ואת זה פעל יעקב אבינו ע"ה, לקיום ברכה של גלויות אפילו בלי כלים, ואפילו בחוץ לארץ, שאף שנשאר ערום בלא כלום אעפ"כ נתברך כמו שנתבאר. ויה"ר שנזכה לברכה ולישועת ישראל בביאת גואל צדק במהרה דידן.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com